

בביאור דברי קדשו של רבנו בעל "מי השלוח" זי"ע

[בפרשת פנחס]

בעומק פנימיות כישלוננו של זמרי בן סלוא במעשה מדין

במקום הקדמה

וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּכָּה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת־הַמְּדִינִית,
זְמָרִי בֶן־סְלוּא, נָשִׂיא בֵּית־אָב לְשֹׁמְעֵנִי (כה, יד)

באוהלי תורה וחסידות נודעים למדי דבריו המפליאים של רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע בפרשתנו, שבהם רבנו הולך ומבאר שורש כישלוננו של זמרי בן סלוא, במעשהו אשר עשה.

כותב על כך רבנו בספר הקדוש "מי השלוח" – וזה תוכן דבריו:

"חס ושלום" להעלות על הדעת, כי זמרי היה 'סתם נואף' חלילה! שכן "מן נואף לא עשה הקב"ה פרשה בתורה!" [=כלשון רבנו], "אך יש סוד בדבר הזה" ... ע"כ.

כאן בנקודה זו מרחיב רבנו זצ"ל ומבאר עומקם של הדברים, לפיהם כזבי בת צור הייתה בעצם בת זוגו המיועדת של זמרי "מששת ימי בראשית" (=כמבואר בכתבי האריז"ל בלקמן), וזמרי הכיר בכך לפי סימן מסוים שבידו ועל רקע מדרגתו המיוחדת, שהייתה גבוהה בהרבה מזו של אדם מהשורה. אלא שלדאבון לב, הדבר קם ויצא לפועל טרם זמנו המיועד, שכן עדיין לא הוכשרה השעה ולא הוכנו התנאים לכך, שכזבי טרם התגיירה כדין, וממילא נפעל המעשה בניגוד לרצון השם – הלכך נחשב לו הדבר לזמרי לחטא ועוון. (=וראו ביאור משלים בעניין בספר הקדוש "בית יעקב הכולל" בפרשתנו, ד"ה וידבר)

והנה, דברים הללו כמות שהם התפרסמו וראו אור לראשונה בספר רבנו הקדוש "מי השלוח" (=שנדפס לאחר פטירתו), והמה עוררו פליאה רבתי בעיני לומדים וחסידים, שהדברים נשמעו באוזניהם רחוקים מן השכל ובלתי נתפסים בעליל. שכן, הלוא עצם שמו של זמרי מעורר כידוע סלידה עמוקה בנפשו של אדם, עד כי נהיה הדבר למשל ולשנינה בפי הבריות כלשון חז"ל: "עושה מעשה זמרי, ומבקש שכר כפנחס"¹! רבים אפוא נאחזו בדברים הללו והביעו תרעומת כלפיהם, שהרי אם התורה בעצמה תגנה כל כך מעשהו של זמרי, הכיצד אפשר למצוא צד זכות עליו? וכדומה מאלה הטענות.

¹ על פי: סוטה כב, ב.

דברי רבנו זי"ע ממקור קדוש יהלכו מדברי רבנו הגדול רבי חיים וויטאל זצ"ל

והנה מלבד העובדה שדבריו הקדושים של רבנו זצ"ל, אשר תלמידו המובהק הגאון הקדוש רבי צדוק הכהן זצ"ל מתבטא כלפיו במילים "קבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו"² אינם זקוקים ל"הסכמה" מצדנו כמובן – הרי נודע בשער בת רבים, כי עיקרי דברים הללו ממקור קדוש יהלכו, והינם נובעים מבאר מים חיים עמוקים מתורת רבנו קדוש ה' המקובל המפורסם רבי חיים וויטאל זצלה"ה, תלמידו המובהק של מרן שר חכמת הנסתר האר"י הקדוש זי"ע ומוסר תורתו.

דברי קודשו של רבנו חיים וויטאל זי"ע בעניין ראו אור בסוף ספר "חסד לאברהם" (הקדמון) מאת הגאון המקובל רבי אברהם אזולאי זלה"ה מעיה"ק חברון, אשר נדפס לראשונה באמשטרדם תמ"א. בסוף הספר נדפסה איגרת מיוחדת מאת המקובל רבנו חיים וויטאל, העוסקת בדברים העומדים בכבשוננו של עולם ואשר זכתה לכינוי: "מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו". ושם כותב רבנו מוהרח"ו בלשון דומה (בחלקו) ללשון קדשו של רבנו "מי השלוח", שבו מודגש כי אין להעלות על הדעת שזמרי היה נואף סתם "כדעת הפתאים". כמו כן מאריך שם הרב בעניין גלגולי נשמות, ומביא שכזבי הייתה בעצם מיועדת לזמרי, אלא שאז טרם בשלה הייתה לכך, ומרחיב בדברי קודשו בעניין. מני אז, חזרו הדברים ונדפסו במקומות מספר.

מדברי רבנו הגאון הקדוש אדמו"ר בעל "אורחות חיים" זי"ע – בנידון

הדברים שהינם פחות ידועים בשערי תורה בנוגע לעניין האמור – הם דברי קודשו של רבנו אדמו"ר הגאון הקדוש "בעל התכלת" מרן "אורחות חיים" זצ"ל, אשר בהקדמה לספר "עין התכלת" מזכיר את "מעשה זמרי" ובהקשר לכך מביא מדברי זקנו רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע. ואולם, לאחר כל זאת הינו מסייג העניין מן ההיבט ההלכתי בנימה ברורה והחלטית, תוך הדגשה מכוונת כי גישתו של זמרי לא עמדה במבחן ההלכה, וכי למרות כל אשר חזה זמרי "בסוד העניין" כביכול, אסור היה לו בתכלית האיסור ללכת באופן מעשי אחר חלק ה"סוד" והנסתר שבתורה, בשעה שלפי חלק ה"נגלה" המעשה הינו חמור מאד ואסור בהחלט! ועל כך כבר רמז הכתוב באמרו³ "בְּסֻדָּם אֶלְתָּבֵא נְפִשִׁי!" (=השוו בגוף דברי קדשו, שם)

בעצם אין כל סתירה בין דברי קדשו של רבנו בעל "מי השלוח", לבין דבריו בקודש של נכדו רבנו בעל "אורחות חיים" זצ"ל, בעניין המדובר. שכן כאשר נתבונן בשורש הדברים, נמצא כי אף רבנו בעל "אורחות חיים" מודה בכך, כמובא לעיל מדבריו של האריז"ל, ש"על פי סוד" היה לזמרי 'מהלך עמוק' בדבר והוא לא היה בגדר "נואף סתם" חלילה. אולם מאידך גיסא, בתורה הרינו מוצאים כי מעשה זה נדרש לגנאי, ובגין תוצאותיו נפלו כ"ד

² השוו: קדושת השבת, אות ח: "וקבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו, דשם מת נחשון' [ע"כ]
³ בראשית מט, ו.

אלפים מישראל, לא עלינו דבר זה מוכיח באופן ברור כדברי מרן בעל "אורחות חיים", כי ככל שהדבר נוגע הלכה ולמעשה אין מביטים כלל אחר חלק ה"סוד" שבתורה, במקום שקיימת לכך סתירה מפורשת בתורת הנגלה, אלא ההלכה הנגלית בלבד מהווה נר לרגלנו והיא הקובעת את ההתייחסות.

למעשה, דבר זה הינו מוסכם אף על דעת רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע; אלא שעיקר דבריו בזאת באו ללמד את בני ישראל לדורות עולם בעת שהוגים בפרשיות התורה, שיהיו מקבלים "מושג" מרומם כלשהו בכישלונותיהם של אנשי "דור המדבר" הידועים בכינויים הנשגב "דור דעה" – דור המוקף בענני כבוד ואוכלי לחם שמים. ובפרט נשיאי ישראל ומובחרים שבעם אשר נבחרו ברוח הקודש "על פי ה'" – לכן יש למביני מדע לבחון מכלול מעשיהם באספקלריא אחרת מכפי שמשיגים במעשיהם של אנשים פשוטים, ולדעת כי אין הדברים האלו כסתמם וכפשטם.

אלא שעיקר דבריו של רבנו הקדוש "מי השלוח" זצ"ל, באו בכדי שבני ישראל לדורות, ההוגים בפרשיות התורה הקדושה, לא ילמדו שום פרשה בתורה כפי שטחיות הכוונה, ויקבלו מאידך "מושג" מרומם כלשהו ב"טעויותיהם" ובכישלונותיהם של אנשי "דור המדבר", הידועים תחת כינויים הנשגב "דור דעה" – דור שמוקף היה בענני כבוד, והיו מאוכלי המן. ובפרט נשיאי ישראל והמובחרים שבעם, אשר נבחרו ברוח הקודש "על פי ה'" – שבוודאי יש למביני מדע לראות מעשיהם באספקלריא שונה, מאשר מבינים אנו במעשי אנשים בעלמא.

אי לכך אמרנו בס"ד, ללקט באמרים מספרי רבותינו הקדושים, חכמי הקבלה, גאוני הדורות ובספרן של צדיקים, למצוא דברי חפץ במקור מוצא דברי קדשו, ולהראות באצבע כי דברי רבנו בזה דברי אלוקים חיים הם, וכבר נחקקו ונכתבו בספר זה בכה וזה בכה הלוא בספרתם, יכירו וידעו הלומדים והמעמיקים כי כבר היו הדברים לעולמים, והן הדברים הנקנים באמירה ובלחישה, ומן הצורך ללמוד העניין בעומק ככל העניינים שבתורה, כדי להבין ולהשכיל קושט דברי אמת. ואין הדברים כפשטם, וכבר רבנו הקדוש בעצמו מציין כיסוד לדברי רבנו האר"י הקדוש בזה, בכדי להצדיק את הצדיק דמעיקרא. ויהיו לרצון אמרי פינו והגיון לבנו, ונזכה להבין ולהשכיל בדברי תורה על דרך אמת, ולברר מקחו של צדיק כמיעוט השגתנו.

%%%%%%%%%

לקט מקורות וסימוכין לדברי קדשו של רבנו "מי השלוח" זי"ע,

בראש פרשת פנחס

ציטוט לשון דברי רבנו זי"ע בספר הקדוש "מי השלוח" בפרשתנו

"...ולא יעלה ח"ו על הדעת שזמרי היה נואף ח"ו, כי מן הנואף לא עשה הקב"ה פרשה בתורה.

"אך יש סוד בדבר הזה.. וזה העניין היה גם כאן, כי זמרי היה באמת שומר עצמו מכל התאוות הרעות, ועתה עלתה בדעתו שהיא בת זוגו, מאחר שאין בכוחו לסלק את עצמו מזה המעשה. ופנחס אמר להיפך, שעדיין יש בכוחו לסלק עצמו מזה"..

"וזה שאמר הכתוב 'ושם איש ישראל המוכה', היינו הקב"ה הראה לפנחס אחר מעשה שעשה, עם מי היה המלחמה שלו, אל יחשוב כי נואף גמור היה ח"ו. ופנחס, מחמת שהיה בא מזרע יוסף, שהתברר בסיגופים וניסיונות בעניין זה, ולכך הרע בעיניו מאד על מעשה זמרי"...

"וזה ממש עניין פנחס, שהיה דן את זמרי לנואף בעלמא, על כן דן אותו "קנאים פוגעים בו". ונעלם ממנו עומק יסוד הדבר שהיה בזמרי, כי היא הייתה בת זוגו מששת ימי בראשית, כמו שמבואר בכתבי האריז"ל, עד שמששה רבנו ע"ה לא הכניס את עצמו בזה לדונו במיתה..

"ואף על פי כן השם יתברך אוהבו (=לפנחס) והסכים עמו, כי לפי שכלו עשה דבר גדול בקנאתו, ומסר את נפשו".

(=עד כאן מלשון קדשו של רבנו בספר "מי השלוח" בפרשת פנחס)

מעין "השלמה" לדברים אלו, נמצא גם מבמה שכתב רבנו הקדוש עצמו להלן, ב"מי השלוח" בפרשת מטות [=ד"ה ויקצוף משה וגו'].
וזה לשון קדשו:

"ויקצוף משה... הן הנה היו לבני ישראל... על דבר פעור" [לא, יד-טז]

"בכאן הראה משה רבנו לפנחס, שטעה [=במה שהחיה הנקבות] באותו טעות של זמרי, וכל המתים על דבר פעור.

"כי טעותם היה, שראו כי הנפשות האלה היה בהם קדושה... [=שהיה] מבין שכזבי שייכת לו כמאמר האריז"ל [=במאמר 'פסיעותיו של אברהם אבינו'] שהיא הייתה גלגול 'דינה' והוא היה 'שכם'. ושם, ראה פנחס טעותו והרג אותו, כמו שנתבאר שם, כי בעולם הזה לא בחר הקב"ה בעניין זה.

"וכאן הראה משה רבנו לפנחס, כי גם עתה טעו בזה שהחיו נפשות ממדין, לפי שעלו חנם בעיניהם, וטעו שיכולים להכניסן לקדושה. אך בכאן לא היה המעשה בפועל [כמו אצל זמרי, אבל בשורש הטעות היה דמיון ביניהם]

"ולפנחס היה נראה, שהם מותרים להחיות, אך משה רבנו ע"ה הבין, שבעומק הם אסורים, והראה משה רבנו ע"ה לפנחס, שגם במעשה דפעור סברו הם שהנפשות מותרים, וכי באמת היה להם איזה צד שייכות להנפשות". (=סוף ציטוט)

עד כאן מדברי רבנו הגדול זצ"ל – בפרשת "מטות". [=וראו עוד בדבריו הקדושים בפרשת וישלח, ובפרשת קדושים].

נצטט גם בקצרה מלשון רבנו בפרשת תולדות [=להבנת העניין, ראוי לעיין היטב בפנים:

".. אבל שמעון הכניס עצמו בספק.. ונשא את דינה [=אחר מעשה שכם] והכניס את עצמו בדבר הצריך בירור... שכוונתו לא הייתה אלא להוציאה משכם וכל כוונתו הייתה רק לשם שמים.

"ועל כן היה צריך כל שבט שמעון לבירורים בדברים כאלה, כגון זמרי, שהיה אומר גם כן שכוונתו טוב, כמו שיתבאר במקומו".... [=ומסיים שם רבנו: "ולעתיד, כשיתברר שבט שמעון, יהיה מעלתו גדול"....] (=ע"כ)

כעת נפן ללקט באמרים, למצוא ולהמציא בס"ד דבר למבקשי לשון חכמים, ולהוכיח כי אין כל חדש וכבר היה הדבר לעולמים, וכי הדברים הללו מקורם בקודש ממעיין מים חיים, מדברי ספרי צדיקים ומקובלים, אשר מפיהם אנו חיים. ויהי ה' אלוקינו עמנו, למצוא מקור מוצא לדברי אלוקים חיים, ונזכה בעזר הא-ל ליאור באור החיים.

במיוחד יובאו בזה מדברות קדשו של רבנו הגאון הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע מאשר כתב בנידון, הצריכים להיות לעיניים עבור כל העוסקים בדברים כאלה העומדים ברומו של עולם בתורת הקבלה, למען נדע את המעשה אשר יעשון, לטוב לנו כל הימים.

*

מאמר "פסיעותיו של אברהם אבינו" – מאת רבנו מהרח"ו זי"ע

זה לשון רבנו הגדול המקובל הקדוש מוהר"ר חיים וויטאל זצ"ל זי"ע, ב"מאמר הפסיעות" (=הנדפס לראשונה בסוף ספר "חסד לאברהם הקדמון" למקובל החסיד רבי אברהם אזולאי זללה"ה (=זקנו של החיד"א), בדפוס ראשון, אמשטרדם תמ"א, וכיום מופיעים הדברים בספר "שער מאמרי רז"ל" שבסדרת כתבי האריז"ל):

"דינה – שורשה מן הגבורה.. לכן לקחה שמעון. ולהיות כי עדיין לא נטהרה, מה גם לאחר שנבעלה לכנעני.. ולכן יצא ממנה "שאל בן הכנענית", כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין פב:) שהוא עצמו "שלומיאל בן צורי שדי", שהוא זמרי בן סלוא..

"ומכוח אותה זוהמה נדבק בכזבי, ואולי גם כזבי שייכת בקליפה אשר בדינה אמו של שאל. והייתה בת זוג, זולתי אשר אכלה 'פגה' ועדיין לא הייתה ראויה, ועל כן נקרא שלומיאל "בן צורי שדי", השודד כל הקליפות ומכניעם..

ונחזור לעניין:

כי כל מעשי הראשונים, ומה גם הנזכר בתורה אינם בלבד כפשטן... כי אל תחשוב, אשר שלומיאל בן צורי שדי, שהיה השני לנשיאים, ממבחר דור המדבר בימי משה רבנו ע"ה אדונינו, שיהיה פרוץ בעריות, כדעת הפתאים והכסילים.. ואם באתי לבאר הפסוקים הצריכים לדרושים אלו, יכלה הזמן והם לא יכלו, כי התורה היא אינה סיפור נשים ופטפוטי עופות חלילה.. ודי בזה למבין, כי דברים אלו הם כבשונו של עולם.. ואם יפלו דברים אלו ביד מי שאין לו מוח בקדקודו לעמוד בו, יטיח דברים, כי לא יחפוץ הכסיל בתבונה.. כי דברים אלו ברזמו של עולם הם עומדים, ובני אדם מקלקלים בהם"...

(=עד כאן העתק מדברי קדשו של הספר "חסד לאברהם")

*

ספר "תפארת יהונתן" – מאת הגאון המפורסם רבנו יהונתן אייבשיץ זצ"ל

זה לשון גאון ישראל וקדושו, רבנו הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל, בספרו "תפארת יהונתן" (פרשת פנחס):

וזהו העניין, דבאמת אבות הקדמונים לא התכוונו כלל להקניט להקב"ה, רק היה לפעמים טעמים לעשות 'עבירה לשמה', ולפעמים היה שגגה והיו נכשלים בו.. על כן הזהיר הכתוב לדון כל אחד מישראל לכף זכות..

ובאמת כוונתם היה לטובה רק שטעו. ובפרט דור המדבר, שהיו דור דעה שעליהם אמרו ( ) "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן". וחס ושלוש נחשוב עליהם שום דופי אשר בזדון נעשתה התועבה הזאת לזמרי! רק שהעניין לגבי זמרי כנ"ל, שידע במראה נבואה שילך אחד מנשיאי ישראל וייקח אישה מזרע מלוכה של אומות העולם, ויוליד זרע שיגבה את חובו ממואב, ולכך

לקח לכזבי שממנו יהיה יצא אבן נגף למואב. אבל באמת טעה.. וגם כן לא היה ראוי". (=ע"כ)

*

מדברי הגאון הנודע מהרא"ל צינץ זי"ע בספרו "קומץ המנחה" על התורה

זה לשון הגאון הנודע מהרא"ל צינץ זצ"ל, בספרו המפורסם "קומץ המנחה (פ' פנחס):

כי ידוע, שחטא אדם מקדמונים, בפרט זה שהיה נשיא, אין ספק שהייתה נשמה עצומה וקדושה, רק שהגביר עליה הקליפה.

וידוע מן ה"זוהר", שגרים הם נשמות שחזרו לשורשן מן הקליפה, לכן מתגיירים בצאתם מן הקליפה, ואלו הם נשמות גבוהות ועצומות, ובזאת תגדל קדושת ה', בהוציא הקדושה מן הקליפה.. ולכן, משה לקח בת יתרו, שהיה כומר לעבודה זרה, אחר שנפרדה הקדושה מן הקליפה, ואדרבה היה תיקון גדול, ומתגדל שמו של הקב"ה, כמו שכתוב ב"זוהר" בכמה מקומות..

"אך בזה צריך הבחנה ודעת יתירה, אם לא ישיאנו היצר להפילו בבור שחת, בהיות עדיין אין זמן שתחזור למקום קדושה, בהיות שורש הקליפה עדיין לא נמתק, אדרבה הוא פוגם עצמו ומגביר כוח הקליפה עליו..

"והנה זה האיש ישראל, אשר העז איש רשע בפניו ודימה להיות כמשה.. ובאמת הייתה ראויה אליו אחר שתיפרד מן הקליפה, כמו רות לבועז, וכמו אסנת ליוסף. והנה התפאר אשר גם הוא יתקן הקליפה שבה, שתחזור למקום קדושה, ובאמת אילו הייתה מתגיירת בלב שלם הייתה באמת בת זוגו, כמו שהיה לבסוף. ואולם אחרי שעדיין הייתה דבוקה בעבודה זרה, אדרבה השחית התעיב עליה. והוא אמר למשה "בת יתרו מי התיר לך", ועל כורחך תאמר "בשביל ניצוצות קדושה" – גם היא תהיה מותרת לי. ובאמת טמא נפשו ובעל בת אל ניכר, כי כבר נודע שלא היו רוצים להזדקק עד יפרע עצמו לפעור, וזה עבודתו.. והנה עלה באשו ותעל צחנתו.. כי עדיין הייתה כזבי מושרשת בקליפה"..

[=עד כאן – מדברי הגאון מהרא"ל צינץ זצ"ל, בספרו "קומץ המנחה"]

מדברי הגאון הקדוש רבנו בעל "אבני נזר" מסוכטשוב זצ"ל

זה לשון ספר הקדוש "שם משמואל" (סאכטשוב), במאמר פ' וישב משנת תרע"ח:

"בש"ס נזיר (כג): "תמר זינתה וזמרי זינה, [תמר זינתה ויצאו ממנה מלכים, זמרי זינה ונפלו עליו וכו']".

"ודקדק כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה (=הגה"ק בעל "אבני נזר"), ממה שהשוו חכמינו ז"ל זה לזו, שמע מינה, שגם זמרי הייתה תחילת כוונתו לשם שמים, והייתה 'עבירה לשמה'. אך באשר היא עבירה, על כן צריך שתהיה "לשמה" עד קצה האחרון.

"והנה אמרו חז"ל (ויקרא רבה, פרשה י"ד) "אפילו אם יהיה חסיד שבחסידיים, אי אפשר שלא יהיה לו [כגון זה] צד אחד מעוון", והוא לא היה נזהר, על כן נלכד בפת. והוא כעניין שאמר אבא שאול (יבמות לט): "הכונס את יבמתו לשם נוי וגו' – כאלו פוגע בערווה".

עד כאן תוכן דברי קדשו של הגאון הקדוש "אבני נזר" זצ"ל (ומובא בשמו בספר 'שם משמואל' כמה וכמה פעמים)

*

מדברי הגאון הקדוש רבנו צדוק הכהן זצ"ל מלובלין (=תלמיד רבנו)

זה לשון הגאון הקדוש רבי צדוק הכהן זי"ע, בספר "תקנת השבין" (דף כ):

"כיוצא בזה היה העניין הזנות דבנות מדין, וכמו שכתב [=בספר "תפארת יהונתן" פרשת פנחס] דחלילה לחשוד זמרי ושאר דור המדבר דור דעה אוכלי מן שיחטאו בתאוות מגונות, רק כל חטאים שלהם היה לשם שמים על ידי איזה טעות ושגגה שהיה להם.. ע"ש.

"אבל באמת סמכו על זה גופו, שידעו שכבר גדלו מ' שנה על התורה ועבודה ובאכילת המן, שנזדכך גופם לגמרי ונבלעו דברי תורה בגופם, כמו שאמרו חז"ל, והכירו בעצמם שנקיים מתאוות לגמרי ואי אפשר שיתאוו לזנות לדבר שאינו רצון השם יתברך.. ועל דבר זה נסמאה עינו של אותו רשע שאמר "ומספר את רובע ישראל", שראה שכל התאוות שלהם גם כן בקדושה וחביב אצל השי"ת, ונתן עצה להכשילם בבנות מדין.. והוא ידע זה דאי אפשר שיתחברו אלא אם כן יש איזה שייכות, וזה שאמר "לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים", ורבותינו ז"ל דרשו "איעצך – על עצה של זנות"..

"אבל באמת "אשר יעשה העם הזה לעמך" וכו' היה על ידי דוד ומשיח הבאים מזרע רות, שהיה על ידי התחברות עם בנות מואב.. שהולדת זרע קודש אחר שנתגיירה, והם ראו זה מאצטגנינות, שעל ידי זה טעה זמרי גם כן.. ובלעם ידע שזה יהיה באחרית הימים ועדיין לא הגיע עתו, ויעצו (לבלק) שיעשה עתה מה שיעשו לעמו וגו' בהתחברות לבנותיו, ועתה שהיא 'פגה' ובלא גירות, ידבקו על ידי זה בסטרא דמותא, ולא הגיע עת התיקון..."

(=עד כאן מדברי רבנו צדוק הכהן זצ"ל מלובלין [=וראו עוד בספרו "צדקת הצדיק", אות מג])

*

מדברי הגאון הקדוש רבנו יואל מסאטמאר זצ"ל – בספרו "דברי יואל"

זה לשון הגאון הקדוש רבי יואל טייטלבוים זצ"ל מסאטמאר בספרו "דברי יואל" (פרשת פנחס):

"והנה זמרי היה נשיא שבט מישראל ובעל רוח הקודש, שהרי כל הנשיאים היו בעלי רוח הקודש, וכמו שמצינו אצל חנוכת המזבח, שכל אחד נתכוון בקורבנו והביאו כולם בשווה הגם שלא נצטוו, אבל ברוח הקודש כיוונו כולם לכוונה אחת. גם מבואר במדרש, שכולם הביאו את קרבנם על הכוונה שיארע להם לשבטם עד ביאת המשיח. וזמרי ראה ברוח הקודש שתינשא לו כמו שכתוב ב"מגלה עמוקות" (פרשה זו)... והנה מה שראה, נתקיים כן לאחר זמן והאמת ראה, רק שטעה וחשב שכל זה יתקיים מיד בימיו, ועל כן נכשל.

"וכמו כן טעות כזו הזדמנה גם לקורח, על ידי שראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, ועל פי האר"י הקדוש, שראה שלעתיד יהיה כהן, והאמת כן יהיה, רק שטעה וסבר שיתקיים כן בזמנו. וכמו כן מצינו אצל המרגלים, אף על פי שכולם היו צדיקים.. אעפ"כ טעו, וכמו כן אשת פוטיפרע אמרו רבותינו ז"ל שלשם שמים התכוונה, שראתה שיצאו ממנה שבטים ע"י יוסף, ונתקיימה בבתה (=אסנת בת פוטיפרע). וכל הטעותים של הראשונים, היו לשם שמים ולא לתאוה. אבל האמת הוא, שזמרי נכשל בעבירה, אלא שהיה ע"י טעות, ועל כן קינא פנחס לה' ועשה כהלכה שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו, וראה ברוח הקודש שזמרי טעה".

(=ועייין שם עוד מה שביאר המקראות בזה, לפי דרכו בקודש)

מתוך ספר "אמונת עיתיד"

להגה"צ מגדולי המשפיעים בדורנו רבי משה וואלפסון שליט"א,

רב קהילת בהמ"ד "אמונת ישראל" בברוקלין נ"י

בספר הנודע "אמונת עיתיד" עה"ת (פרשת פנחס) כתב בהקדמה לפרשה בזה הלשון:

"בפרשה זו ימצא הקורא דרושים, שיש בהם לימוד זכות על זמרי בן סלוא. וכדי להסיר ממני תלונות מבני עם קודש התמימים.. לכן מוכרח אני להוכיח שהולך אני בנתיבות שכבר דרכו בה גדולי עולם..

"והא לך ספר "היכל הברכה" להגאון הקדוש מקאמרנא זצ"ל, ומעתיק בתוך דבריו לשונו הקדוש של מרן מוה"ר חיים וויטאל זצ"ל, וזה לשונו (בפרשת במדבר, פסוק ו):

"לשמעון, שלומיאל בן צורי שדי". (=שד"י מלשון) השודד כל הקליפות ומכניעם, היפך 'צור' דקליפה כזבי בת צור.

"ואל תחשוב אשר שלומיאל שהיה השני לנשיאים.. כי הנזכר בתורה אינם לבד כפשוטן, אלא יש בהם סודות נפלאות. כי שלומיאל זה בא לתקן חטא אדם הראשון... (עיינ שם המשך לשון קדשו בזה)

"וכבר מצינו בגאוני ארץ מוסדות דור ודור, שלא חששו ולימדו זכות על זמרי, הלא בספריהם. הגאון הקדוש הרבי ר' יהונתן בספרו "תפארת יהונתן" פרשת פנחס. הגאון הקדוש רבי דוד טעביל מליסא בספרו "נפש דוד", פ' פנחס. הגאון הקדוש מהר"י [=צ"ל: מהרמ"י] מאיזביץ בספרו "מי השלוח" בפרשת פינחס. והגאון הקדוש מסאטמאר בספרו "דברי יואל" (פ' פנחס).

"ושמעתי מפה קדשו של הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, שהיה מונה שבחו של זמרי: הוא נתמנה להיות נשיא על שבט שמעון על פי הדיבור. הוא זכה לכוון ברוח הקודש להביא קרבנו לחנוכת המזבח. הוא היה בנו של שמעון בן יעקב (שאול בן הכנענית), והוא נמנה בשבעים נפש שירדו למצרים, אשר עליהם העיד הכתוב "שבעים נפש" בלשון יחיד, משום שעבדו לא-ל אחד (ויקרא ד). ע"כ תוכן דברי קדשו.

(=ועיינ שם עוד בדרוש ארוך על פי דרכו, ואכמ"ל)

כמו כן יש אריכות בזה העניין, בספרים דלהלן:

"מעגלי צדק" (להרה"ק רמ"מ פאנעט זצ"ל מדעעש, נכד הגה"ק בעל "מראה יחזקאל"), בספר "דברי בינה" להרב הקדוש מביאלא, בספר "אמרי יוסף" להגה"ק מספינקא, ובספר "בן לאשרי-ברכה משולשת" להרה"ק רבי יצחק הוברמן זצ"ל, הצדיק מרעננה (פ' בלק), ע"ש. ועייין עוד בספר הקדוש "צדקת הצדיק" לרבנו הגאון הקדוש הכהן זי"ע מלובלין, אות מג, ובספר הקדוש "אגרא דכלה" לבעל "בני יששכר" זי"ע בסוף פרשת בלק.

וכבר הובא בספרים הקדושים בשם גדולי המקובלים זי"ע, שנשמת זמרי בן סלוא כבר נתקנה אצל גדולי עולם התנאים הקדושים, הלא הוא בספרתם, ואין כאן המקום.

*

כמו כן התעורר קטרוג כנגד דברי רבנו זי"ע, במה שכתב על הפסוק "ושם איש ישראל המוכה..." שעל אזכרת שמו של 'איש ישראל המוכה' כתב רבנו זי"ע:

"..היינו שהקב"ה הראה לפנחס אחר מעשה שעשה, עם מי היה המלחמה שלו, שאל יחשוב כי נואף גמור היה ח"ו, ופנחס מחמת שהיה בא מזרע יוסף, שנתברר בסיגופים וניסיונות בעניין זה ולכך הרע בעיניו מאד על מעשה זמרי. ועל זה נאמר (הושע יא א) "כי נער ישראל ואהבהו", וזה ממש עניין פנחס שהיה דן את זמרי לנוואף בעלמא, על כן דן אותו 'קנאים פוגעין בו', ונעלם ממנו עומק יסוד הדבר שהיה בזמרי כי הייתה בת זוגו מששת מי בראשית.. ונמצא שפנחס היה במעשה הזה כנער היינו שלא היה יודע עמקות הדבר רק על פי שכל אנוש ולא יותר, ואף על פי כן השם יתברך אוהבו והסכים עמו, כי לפי שכלו עשה דבר גדול בקנאתו ומסר את נפשו" (=עכ"ל רבנו).

על כך יצא הקצף מלפני רבים, שהציצו בעיניים שטחיות על הדבר שנאמר, ויצא להם כאלו לדעת רבנו פנחס נהג כנער ללא הבנה כביכול, ואלו זמרי כדין פעל ח"ו, וזה ממש היפך גמור מכל המבואר בפרשה ובדברי חז"ל בגמרא ובכל המקומות.

אכן המביט בעין פקוחה יראה מפורש, כי לא אמר רבנו כלל שפנחס נהג שלא כהוגן חלילה, רק אדרבה, שהקב"ה הסכים עמו היות שלפי דעתו ושכלו עשה כראוי וכנכון ומסר נפשו על הדבר, ואף כי לזמרי היה עמקות בעניין, מכל מקום הרי אין לדיין אלא מה שענינו רואות. ובאמצעות מעשה הקנאות שעשה פנחס, מנע מגפה מישראל ו'השיב את חמתי מעל בני ישראל' כמאמר הכתוב, ודבר זה אינו צריך לפנים כלל.

רק כוונת דברי קדשו של רבנו שפנחס בן אלעזר, אף כי פעל מכוח ההלכה של 'הבועל ארמית קנאים פוגעים בו', מכל מקום בדונו את זמרי דווקא בהלכה זו, לא כיוון אל האמת. שכן בעצם אפשר היה לו לדון הלכה זו כנגד כל החוטאים בעם אף שלא נצמדו לבעל פעור, אלא שביקש לדון את זמרי דווקא על שום היותו נשיא שבט בישראל, וכן לפי שהטיח דברים במשה רבנו. אכן דווקא זמרי עצמו, כוונה מיוחדת הייתה עמו במעשהו שלא כשאר העם, שאף כי טעה בדברים הללו שלא היה לו לטעות בהן, אולם דין קנאים פוגעים לא היה שייך בו לאור עמקות זאת שהיה לו במעשיו שאינו נדון כדין בועל ארמית בעלמא, ואינו כסתם נואף חלילה. אלא שפנחס עצמו בכוונו מעשהו כלפיו, לא הייתה לו ידיעה בעניין, ובאמת מכוח שפעל מעשיו כראוי ונכון ומסר נפשו על כבודו תברך, השי"ת אוהבו ומסכים עמו. ולכן זמרי, על אף כוונתו ועומקו נחשב לחוטא, ואלו פנחס, משובח בתורה ומקבל שכרו.

ובאמת מלשון חז"ל 'עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס', מלשון זה גופא מוכח שזמרי במעשיו טעה לחשוב כי עושה מצווה מכוח חשבונות שהיו עמו, כי על כן שייך במעשהו 'מבקש שכר כפנחס' היינו על שום שבעיניו פעל דבר טוב. שאם לא כן מהו לשון 'מבקש שכר כפנחס' השייך במעשהו, כלום חוכא ואטלולא יש כאן? ע"כ כנ"ל.

והנה יש שכתבו מרורים כנגד דברי רבנו, מכוח דברי הגמרא (סנהדרין פב:) המפליגה בחומר מעשיו של זמרי עד כמה שהיה פרוץ בעריות כביכול, ואיך כל זה 'מסתדר' עם דברי רבנו ז"ל בכוונתו (=אשר כפי שהוכח לעיל, הלך דווקא בשיטת רבים וטובים בעניין).

אכן באמת מי שעניינים לו ימצא כי אדרבה, מדבריו דווקא פתח הבנה בכל העניין, שכן לולא דברי רבנו זי"ע, כיצד ניתן להבין גודל התמסרותו של זמרי למעשה החטא שלו, ואם נפשו ביקשה חטא בעלמא, מה היה לו להפליג בעניין במידה גדושה כזו? גם כל דברי ההתרסה כנגד משה רבנו 'בת יתרו מי התיר לך' הם תמוהים ביותר.

אכן לפי המבואר בדברי רבנו, הרי אדרבה, דווקא על שום שזמרי חשב שפועל עניין נשגב במעשהו, הלכך התמסר לכך ביתר שאת, ודווקא עובדת אי יכולתו לסלק עצמו מזה המעשה היווה עבורו סימן לטוהר מעשיו. אכן באמת טעה בכל זה, כמובן.

ונסיים חלק זה בדברי קדשו של כ"ק מרן הרה"ק בעל "חלקת יהושע" מביאלא, ממה שפירש וכתב בעניין מעשה פנחס, וזה לשונו בספרו:

"..בא הכתוב וייחסו אחר אהרן" היינו, כמו שמבואר בחטא העגל לקח אהרן הכהן על עצמו מפני כמה טעמים, לזה מכוחו וקדושתו בא לו שיעשה בלי שום פנייה, וזהו "בקנאו את קנאתי" שכוונתו הייתה כי אם עבור כבוד שמים, ונחת רוח לפניו, ובכך שהשיג דרגה זאת בא אחר כך לזה 'בתוכם' שמסר הכול

לכלל ישראל בבחינת שליח ישראל ולא עבור עצמו, רק שמסר כל המצווה להכלל. ולזה 'בדין שייטול שכרו'.

ועל פי זה נוכל לפרש דברי 'המי השלוח' שכתב, שפנחס היה במעשה הזה 'נער', 'כי נער ישראל ואוהבהו' (הושע יא), לרמז על מה שכתבנו, 'כי נער ישראל' לרמז שלית ליה מגרמיה כלום, שמסר הכול לישראל. [=ומסיים]:
ודבריו צדקו מאוד ז"ל, זי"ע עכ"א".

*

בשולי הדברים, ראוי אף להשים לב לדברי הגמרא דלקמן ולמה שעולה מן הדברים:
בגמרא מצינו דר'ש מפי חכמינו ז"ל בנושא שמותיו של זמרי – וכה נאמר שם:

"אמר רבי יוחנן, חמשה שמות יש לו: "זמרי, ובן סלוא, ושאל, ובן הכנענית, ושלומיאל בן צורי שדי. זמרי, על שם..; בן סלוא – על שום שהסליא עוונות על משפחתו; שאל – שהשאל עצמו לדבר עבירה; בן הכנענית – על שעשה מעשה כנען. ומה שמו?? – שלומיאל בן צורי שדי שמו! (=סנהדרין פב:)

כפי המקובל בקרב ישראל קדושים, הרי "שמו" של אדם הינו מעיד על עצם "מהותו" של אדם. אין 'שם' של אדם מסוג דברים של מה בכך, שכן מן השמים מגלגלים כי שמו של אדם ישקף דברים הנוגעים לפנימיות נפשו, זאת מבלי שאדם חלי ומרגיש בכך בעת נתינת השם.

והנה במאמר שלפנינו נוכחים אנו לראות, כי חכמינו ז"ל דורשים לגנאי כל ארבעת שמותיו "המושאלים" של זמרי על שום מעשהו השלילי. אכן אחרי ככלות הכול באים החכמים ומדגישים, כי שמות הללו אינם "שמות העצם" של נשוא השם המדובר, אלא כינויים "מושאלים" כפי הוראת מעשיו. כאשר עם זאת אין חכמים "שוכחים" להדגיש את שם העצם של זמרי באומרם: "ומה שמו (=האמיתי של זמרי)?? "שלומיאל בן צורי שדי" שמו!!

לאמור:

שמו האמיתי של זמרי אשר שיקף את מהותו האמיתית, "שְׁלֹמִיָּאֵל בֶּן־צוּרֵי־שָׁדִי" היה! שהוא שם המכיל בקרבו שתיים משמותיו של הקב"ה (=א-ל, וּשְׁד-י), וכן נרמז בו השם: "שלו"ם" [=שְׁלֹמִיָּאֵל], שאף הוא הינו משמותיו של הקב"ה כידוע, וכן "צוּרֵי" מלשון הכתוב "ה' צוּרֵי יְגָאֵלִי"⁴. (=שוב העירוני בס"ד⁵, כי עיקרי דברים האמורים מובאים על שמו של רבנו הגדול הרבי ר' בונם מפשיסחא זללה"ה⁶. וב"ה שכווננו לדעת קדושים).

⁴ תהלים יט, טו.

בעניין זה, מובא עוד בשם הגאון הקדוש בעל "חידושי הרי"ם" זצ"ל מגור שדייק בלשון הגמרא (שם), כי אחד משמותיו "שְׁאֵאֵל" (בן הכנענית) הינו על שום "שְׁהִשְׁאֵל עצמו לעבירה" (=כמובא לעיל).

ואמר בזה בעל "חידושי הרי"ם", שלשון הגמרא "השאל עצמו" מורה על כך שלא הייתה העבירה טבועה אצלו במהותו ח"ו, אלא רק 'השאל' עצמו לכך כביכול לפי שעה בלבד. וזהו אשר רמזו חכמים בלשונם הזהב. (=מובא בספר "ליקוטי יהודה" בשמו)

ובאמת הבחנה זו מופיעה גם בספר "בית יעקב" לרבנו הקדוש ז"ע מאיזביצא (=פרשת צו, עניין ל) שמושג "השאל עצמו לעבירה" הינו מורה על כך שאין החטא מגיע מן עצמותו, כי אם דבק בו בדרך "השאלה" כביכול, שכן מבואר בגמרא כי עניין "שאלה" מתאפיין בכך שהינו "הדרה בעינא" [=חוזר בעינו, לאחר גמר השימוש בידי השואל⁵]. ומוסיף רבנו "בית יעקב", שפירוש הדבר כי מעשה הלא-טוב שעשה עתיד הינו 'להתברר' לאחר זמן ולהתנקות מן הזוהמה שדבקה בו, וכי על כגון זה נאמר בכתוב "מוֹרֵיד שְׁאֵל – וַיַּעַל"⁶! [=שעתיד הינו לעלות בחזרה עם תום הברור שלו].

[=הדברים מובאים אף ב"בית יעקב" בפרשתנו; וראו ביאור והשלמה בספר הקדוש "תפארת החנוכי" למרן בעל 'אורחות חיים' זצ"ל – בפרשת קרח]

*

אלא שיחד עם כל האמור, ברי שנדרשת זהירות מופלגת בלימוד עניינים מסוג זה, ובפרט בין בני הנעורים אשר לא הורגלו דיים בדברי תורה ולא מילאו כרסם בש"ס ובפוסקים. פן יבואו לטעות ולחשוב כי יש מקום בראש למיני חשבונות בעלמא בהם וכיוצא בהם בלימוד "בנין אב" ו"גזירה שווה" וכדומה, אשר לא שייכים כלל וכלל לאנשים כערכנו כמובן, שכן הלוא מדובר כאן כאמור בנשיאי ה' בזמן דור המדבר דור דעה אצל משה רבנו ע"ה, ואין מדובר כלל בסוג של אנשים "בשר ודם" כמונו.

אי לכך, מן הנכון להביא עם זאת, שורות אחדות אשר יצאו מעטו של אחד מגדולי המעמיקים בדורנו, הגה"צ המקובל רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל, אשר לצד היותו מקובל נודע על פי דרך שיטת הגר"א זצ"ל, היה אדוק ודבוק ביותר בספרי רבותינו הקדושים לבית איזביצא, ובקי במהלכי ובספרי רבותינו מאיזביצא ז"ע כנודע, ואף מסר שיעורים בספרי קודש אלו ליחידי סגולה ואנשי סוד, למשך תקופות שונות. ומידי היותו נשאל על דברים אלו (=כמו גם על עניינים שונים כיוצא בהם),

⁵ חתני הרב אברהם שמעון וינברג נ"י.

⁶ בספר תורת כהן פרשת תרומה, בשם מורו ורבו הקדוש מפשיסחה, ומובא בספר 'קול מבשר' שם ובפ' פנחס.

⁷ השווה: קידושין מז, ב. ורמז לדברים הללו רבנו 'אור החיים הקדוש' כאן בפרשתנו.

⁸ שמואל-א, ב, ו.

שבצעמו היה בקי ורגיל בהם בעומק של הבנה, נשאל על עניין זה לפעמים מן בני הנעורים, צורבים אברכים ותלמידי ישיבות צמאי דעת, – וזה אשר השיב לאחד מן השואלים הללו, אשר ביקש להיכנס לפני ולפנים לעניינים אלו, בהיותו עדיין עול ימים בימי שחרותו:

"רציתי להעריך על דברי "מי השלוח" בעניינא דפנחס, כי הדברים הם מקום סכנה לאנשים רגילים, ולפעמים גם למעמיקים, ובאו רק להסביר טעותם של גדולים בדברים... ועל אף כל החשבונות בעולמות הרז, אם אינו מוסכם עם ההלכה הברורה בגפ"ת, בהכרח שאינו כן... ושיטותיו של הרה"ק בעל "מי השלוח" בזה, צריכים הסבר עמוק וארוך.. ואודות עניין שבט שמעון – יעויין בספר "תפארת החנוכי" על פרשת בראשית, שהאריך בשיטת זקנו זצ"ל בעניין זה, קחנו משם".

(נפש אליהו" עמוד סח)

וכן כתב לצעיר אחד אשר חפץ לרדת בעצמו לעומק הדברים אשר יסודם בהררי קודש, וז"ל:

"ולעניין הדברי תורה של "מי השלוח" בפרשת פנחס, ידידי חדל מהם, כי עודך צעיר בדברי תורה, מול רוממותם, ולעת עתה תוכל להשתבש לגמרי ח"ו".

(שם, עמוד נ)

כמובן שאין בדברים הללו שום סתירה לדברי כת הקודמים, שהרי זה עניין תורה היא אשר ללמוד אנו צריכים, וזה עניין למעשה אשר יעשון, אולם כמו בכל עניין, צריך כל אחד ואחד להיות בעצמו בבחינת "חכם המכיר את מקומו" ומה גם בדברי תורה, ועיקר לכוון לבו לשמים באמת, והבא לטהר מסייעים לו.

לשם חתימת הנושא מעין הפתיחה, מן הראוי והנכון להשלים הדברים במאמר קודשו של רבנו הגאון הקדוש אדמו"ר בעל התכלת ובעל "אורחות חיים" זצלה"ה בעניין זה, היות שכמות שיצאו מפיו בקדושה ובטהרה, הן הדברים הנאמרים להלכה ולמעשה בעניינים כאלה, וכיוצא בדברי תורה אלה.

כנודע בשער בת רבים, כי רבנו הגאון הקדוש אדמו"ר זי"ע, לחם במלחמת השם, על מנת להביא לחידוש מצוות התכלת בציצית הלכה למעשה, והשיב בהלכה לכל השואלים הרבים בדבר ה' זו הלכה.

והנה, היו מן המתנצלים, שעמדו מן הצד והגנו על עמדתם בטענה, שכאלו "על פי סוד" אין מקום לחידוש מצוות התכלת. על כך השיב רבנו הקדוש זי"ע, בהקדמה לספר "עין התכלת" שכתב – בזה הלשון:

"אחד מהם התנצל עצמו ואמר, שאף שכפי ההלכה אין לו שום דבר להשיג על קיום מצוות התכלת, אכן "על פי הסוד והקבלה" אין עולה יפה כמו ההלכה, ואין מקום לילך אחר הלכה זו".

על כך משיב רבנו הקדוש במילים חריפות, והוא כותב בלשון קדשו:

"ובזה לו לעגה לו: ראשית, אף במקום שחכמת הקבלה חולקת מפורש על ההלכה, אין אנו הולכים אלא אחר ההלכה, "והסוד יישאר אצל בעלי הסוד". ומי שיעשה מעשה על פי הסוד, לבטל ההלכה, על זה נאמר (בראשית) "בסודם אל תבוא נפשי!"

"פוק וחזי (=צא וראה) מה שכתב האריז"ל על מעשה זמרי (בביאור מאמר "פסיעותיו של אברהם אבינו", הנדפס בסוף ספר "חסד לאברהם", דפוס לבוב), וז"ל:

"כי אל תחשוב אשר שלומיאל שהיה השני לנשיאים, ממבחר דור המדבר בימי משה רבנו ע"ה אדוננו, שהיה פרוץ בעריות כדעת הפתאים בני הכסילים". וכתב שם שהם "דברים העומדים בכבשונו של עולם", יעויין שם, שכמה כרכורים על האומרים בזה דבר כפשוטו. אלא שהיה עניין גבוה מאד. וכן אמר אאזמו"ר הרב הגאון הקדוש מאיזביצא זצוקלה"ה בספר מי השלוח (פרשת פנחס), וביאר העניין, יעויין שם.

"ועם כל זה, הרגו פנחס, ונרשם עליו בתורה חטא, ויעקב אבינו ע"ה אמר "בסודם אל תבוא נפשי". שכל דבר שאינו כפי ההלכה הפשוטה, אף שיש בזה סוד, לא יבוא נפש וחלק יעקב אבינו. כי מידת יעקב אבינו הוא "תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם", וכמו שנתבאר במקומו (=א"ה: עיין מזה ב"מי השלוח" חלק ראשון, בפרשיות וישב, ויקהל. וכן בספר "סוד ישרים" לשמחת תורה, מאת רבנו הקדוש זצלה"ה בעל "אורחות חיים", עניין). ולכן לא נתייחס בעניין זה עד יעקב אבינו ע"ה".

(=ע"כ לשון קדשו של רבנו הגדול מרן בעל "אורחות חיים" זלה"ה בדבריו החוצבים להבות אש, המהווים יסוד מוסד להנהגת התורה על פי ההלכה הכתובה והמסורה)

ויהי רצון שנזכה לעמוד בסוד קדושים, וללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתנו באהבה, אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו, אמן כן יהי רצון!